Hukuk Bölümü 1991/29 E., 1991/29 K.

- **ATIK SU BEDELİNİN VERGİ RESİM VE HARÇ NİTELİĞİNİN BULUNMAMASI**
- **İSKİ TARAFINDAN TAHAKKUK ETTİRİLEN ATIK SU BEDELİ**
- **VERGİ RESİM VE HARÇ NİTELİĞİ BULUNMAYAN SÖZLEŞMEYE DAYALI ALACAK**

- 2709 S. 1982 ANAYASASI [Madde 73]
- 2560 S. İSTANBUL SU VE KANALİZASYON İDARESİ GENEL MÜDÜR... [Madde 23]

"İçtihat Metni"

OLAY : Davacı, 11/12/1989 günlü dilekçeyle idari yargı yerinde açtığı davada: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 1989 yılı 9. aya ait 19/10/1989 gün ve 106 77 89 sayılı ve atıksu bedeli istenilmesine ilişkin fatura tutarının kanun ve yönetmelikte öngörülen esaslara uyulmadan, tayin takdir ve tanzim edildiğini, bu yönü ile gerçeği yansıtmadığını, yeraltı suyu kullanması nedeniyle İSKİ'nin su abonesi olmadığını, idareyle aralarında yapılmış hiçbir sözleşme bulunmadığını ileri sürerek faturanın iptal edilmesi istenmiştir.

İstanbul 3. Vergi Mahkemesi; 18/5/1990 gün ve E.1989/1677, K.1990/678 sayıyla; dava konusu bedelin 2576 sayılı Kanunun 6.maddesi gereğince, vergi resim, harç benzeri mali yüküm olduğu görüşüyle davaya bakmaya yetkili olduklarına karar vererek 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Kuruluş Kanununun 13/a., 6/f., 5. maddeleri ve Tarifeler Yönetmeliğinin 5. ve 8. maddelerine göre hesaplanan miktar üzerinden atıksu ücreti tahakkuk ettirilmesinin kanun hükümlerine uygun bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Kararın davacı tarafından temyiz edilmesi üzerine Danıştay 9. Dairesi; 4/6/1991 gün ve 1990/2953 sayıyla; 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 23. maddesiyle İSKİ'nin su satışı, atık suların uzaklaştırılması, septik çukurların boşaltılması giderleri için ayrı tarifeler yapılması, bu tarifelerin tespitinde yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları doğrudan gider yazılan yenileme ıslah ve tevsi masrafları ve % 10'dan aşağı olmamak üzere bir kâr oranının esas alınacağı ve tarifeler tesbiti ve tahsilatla ilgili usul ve esasların bir yönetmelikle belirleneceğinin hükme bağlandığı, 23. madde uyarınca düzenlenen Tarifeler Yönetmeliğinin 5. maddesinde her su abonesinin ayrı bir sözleşme yapmaya gerek olmaksızın aynı zamanda atıksu abonesi olduğu, su abonesi olmadan su tüketenlerin atıksu ürettikleri, bu nedenle bunlarla abone sözleşmesi yapılacağı, 16. ve 17. maddelerinde de: Su abonesi olmayan fakat kanalizasyondan yararlanan işyeri ve sanayi işletmeleri için işyeri ve sanayi kuruluşlarının niteliği, kapasitesi ve özellikleri tespit edilerek atık su bedelinin hesabedileceğinin belirtildiği, temyiz konusu olayda yer altı suyu kullanan işyerinin atık suyu şehir kanalizasyonuna boşaltıldığı, İSKİ tarafından kullanma suyuna saat bağlanması istemine olumsuz cevap verdiği, bu nedenle atık su abone sözleşmesi yapılamadığı, idarece yönetmeliğin 16. ve 17. maddeleri uyarınca hesaplanan ve istenilen atık su bedelinden dolayı olayın idari yargıya intikal ettiği; Tarifeler Yönetmeliğinin 5. maddesinde su abonesi olmayıp su tüketenlerle atık su abone sözleşmesi yapılacağının öngörüldüğü, neticede hizmetten yararlananların sözleşme olsun veya olmasın atıksu bedeli ödiyecekleri, bu sebeple doğan anlaşmazlıkların sözleşmeye dayalı bir dava olduğu, diğer taraftan atık su bedeline ilişkin ihtilafların hem idari ve hemde adli yargı yerinde incelendiği; gerek 2560 sayılı Kanun ve bu Kanunun 23. maddesine dayanılarak çıkarılan Tarifeler Yönetmeliği hükümleri gerekse Anayasa Mahkemesinin 8/5/1991 gün ve 20865 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 14/2/1991 gün ve E.1990/18, K.1991/4 sayılı kararında yazılı gerekçe karşısında işyerinde yer altı suyunun kullanılması sonucunda oluşan atık sudan, İSKİ tarafından istenen atıksu bedelinin vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülük olmadığı, sözleşmeye dayandığı veya sözleşmeye dayanmak durumunda olduğu, bunun sonucu olarak da temelde akdi nitelik taşıdığı ve anlaşmazlığın idari yargının görevine girmediği sonucuna varılmış ve 2247 sayılı Kanunun 20. maddesi uyarınca temyiz incelemesi ertelenerek görevli mahkemenin belirlenmesi için dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderilmesine karar verilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE: Türk Milleti adına karar veren Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü, Mustafa Şahin'in Başkanlığında, Şükrü Kaya Erol, Ekrem Serim, Feridun Taşkın, Alp Yüksel Fırat, İrfan Erdinç ve Osman Şimşek'in katılmaları ile yaptığı 14/10/1991 günlü toplantıda, geçici raportör Hâkim Ayten Anıl'ın raporu ile dosyadaki diğer belgeler okunduktan ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yerine toplantıya katılan Savcı İsmet Gökalp'in, davanın adli yargı yerinde görülmesi gerektiği ve Danıştay Başsavcısı yerine toplantıya katılan Savcı M. İlhan Dinç'in, usul yönünden 2247 sayılı Kanunun 19. ve 20. maddelerinin birlikte mütalâa edilmesi ve Danıştay 9. Dairesinin adli veya askeri yargı merciince verilmiş bir görevsizlik kararı bulunmayan olayda doğrudan doğruya görevli yargı yerinin belirlenmesi istemiyle yaptığı başvurusunun reddi gerektiği; esas yönünden de, davanın adli yargı yerinin görevine girdiği şeklindeki sözlü ve yazılı düşünceleri alındıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü: Dava, yeraltı suyu kullanan davacının İSKİ tarafından 2560 sayılı Kanuna ve Yönetmeliğe göre tayin, tespit ve tahakkuk ettirilen atık su bedelinin haksız olduğu iddiasıyla ve uygulanan işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Kuruluş Kanununun 23. maddesinde; "su satışı, kanalizasyon tesisi bulunan yerlerdeki kullanılmış suların uzaklaştırılması, septik çukurların boşaltılması giderleri için ayrı tarifeler yapılır. Bu tarifelerin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile, amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ve % 10 dan aşağı olmayacak nispetinde bir kâr oranı esas alınır. Tarifelerin tespiti ile tahsilatla ilgili usul ve esaslar bir yönetmelikle belirlenir." denilmektedir. Bu hükme uygun olarak çıkarılan Tarifeler Yönetmeliği'nin 5. maddesinde her su abonesinin ayrı bir sözleşme yapmadan aynı zamanda atıksu abonesi olduğu ve su abonesi olmaksızın su tüketenler de atıksu ürettiklerinden bu gibilerle atıksu abone sözleşmesi yapılacağı; 17. maddesinde de su abonesi olmayan fakat kanalizasyondan yararlanan işyeri ve sanayi kuruluşlarından çalışan insan sayısı ve işyerinin özelliklerine göre tüketilecek su varsayımına göre tahakkuk yapılacağı, tahakkuka esas teşkil edecek fiyatın 16. maddeye göre hesaplanacağı öngörülmüştür.

Gerek 2560 sayılı Kanun, gerekse sözü edilen yönetmelik İSKİ'ye ait kanalizasyonu kullananlardan atıksu bedelinin tarifeye göre alınacağını açıkça belirtmiş ve bunun taraflar arasında bir sözleşmeye dayandırılacağını hükme bağlamıştır. Buyurucu nitelikteki bu hüküm, sözleşme yapılmaksızın atıksu üretenleri de sözleşme yapmakla yükümlü kılmıştır. Bu hükme uymayanların sözleşme yapma durumunda olmaları nedeniyle atıksu bedeli ödenmesinden kaçınmaları olanaksızdır. Sözleşmeden kaçınmak sözkonusu bedelin de ödenmesinden kurtulma sonucunu doğurmaz. Bunların da sözleşmeli sayılmaları gerekir. Öte yandan sözkonusu atıksu bedelinin vergi, resim, harç ve benzeri mali yüküm olup olmadığı yönünden incelenmesi gerekmektedir.

Vergi; Devletin kamu giderlerini karşılamak üzere, yetkisine dayanarak ve tek yanlı olarak kişilerin gelir ve mallarından aldığı değerdir. Kısaca, kişilerin kamu giderlerine katılma payıdır.

Resim, Devlet dairelerinde ve kamu kuruluşlarında görülen hizmet ve masrafların karşılığı olarak, yalnız o işle ilgili olan gerçek ve tüzel kişilerden alınan paradır. Harç, şahısların kamu kurumlarından ve hizmetlerinden yararlanmalarına karşılık ödenen para olarak tanımlanmakta;

Vergi, resim, harç benzeri mali yüküm ise, bazı kamu hizmetleri nedeniyle veya bazı harcamalara katılım için alınan para olarak

tarif edilmekte olup, genellikle bir kamu hizmeti karşılığında kamu gücüne dayanılarak tek taraflı yükletilen harç ve resimlere göre daha çok ücret görünümündedir.

Anayasa'nın 73. maddesinde vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlerin kanunla konulacağı, değiştirileceği ve kaldırılacağı öngörülmektedir. 2560 sayılı Kanunla İSKİ'ye, yapacağı hizmetler nedeniyle doğacak giderlerin karşılanmasında masraflar ve % 10 dan aşağı olmamak üzere kâr oranının esas alınacağı tarifeler yapılması ve tahsilatla ilgili usul ve esasların bir yönetmelikle belirlenmesi yetkisi verilmiştir. İSKİ bu tarifeleri yukarıda açıklanan Tarifeler Yönetmeliğinin 16. ve 17. maddede yazılı usul ve esaslara göre tespit edeceğinden Anayasa'da öngörüldüğü biçimde kanunla konulan vergi, resim, harç benzeri bir mali yükümden sözedilemez.

Atıksu bedelinin bir tarifeye göre alınması ve bir abonman sözleşmesine dayalı olması da idareyle kişi arasında özel hukuk alanında bir alacak borç ilişkisinin varlığının kabulünü gerektirmektedir. Diğer bir ifadeyle ortada bir abonman sözleşmesi vardır. Bu sözleşmeler görülecek hizmetin tekel niteliği ve çok kimseye götürülme zorunluluğundan dolayı tip sözleşmeler biçimindedir. Kişinin bu sözleşmeye katılımı nedeniyle sözleşmenin özel hukuk sözleşmesi olma niteliği ortaya çıkmaktadır. Bu hizmet karşılığının maliyet kâr esasına dayalı olarak tarifeyle saptanması ve bunun temelini abonman sözleşmesinin oluşturması bakımından ödemelerin yapılmaması halinde tahsilatın 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre değil, özel hukuk kurallarına göre yapılması gerekmektedir.

Bu itibarla, atık su bedeli vergi, resim, harç ve benzeri mali yüküm olmayıp, özel hukuk alanındaki alacak borç ilişkisini içeren abonman sözleşmesine dayalı ve idarece düzenlenen bir tarife uyarınca alınan bir bedel olduğundan bu konuyla ilgili anlaşmazlığın çözümü adli yargının görevine girmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin 8/5/1991 gün ve 20865 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 14/2/1991 gün ve E.1990/18, K.1991/4 sayılı kararında yazılı gerekçede de bu görüş kabul edilmiş bulunmaktadır.

SONUÇ : Danıştay 9. Dairesi'nin görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin başvurusunun kabulüyle anlaşmazlık konusu davanın adli yargı yerinde çözümlenmesi gerektiğine, 14/10/1991 gününde, üyelerden Feridun Taşkın'ın karşı oyu ve oyçokluğuyla karar verildi.

AYRIŞIK OY

Su ve Kanalizasyon hizmetlerinin Belediyelerin asli görevleri içinde olduğu ve hizmetin hem maddi hem organik olarak kamu hukuku alanında düzenlendiği kuşkusuzdur. İSKİ ile Aboneleri arasında yasal düzenlemeyle ortaya konmuş akdi ilişkinin, özel hukuk ilişkisi olduğu iddiasına katılmak mümkün değildir.

Bu akdi ilişkinin, kamusal bir hizmet alanında tarafların hak ve yükümlülüklerini düzenlemekle olması,

Bu ilişkiyi düzenlemede idare tarafının tek taraflı ve üstün haklarla techiz edilmiş bulunması,

Koşulları ortaya çıktığında, kişi kurum ve kuruluşların iradeleri- ne rağmen abone statüsüne girmelerinin zorunlu olması, İSKİ ile Aboneler arasındaki ilişkinin tam ve kamil bir idare sözleşme niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır.

İdari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların özel hükümler bulunmadıkça her aşamada idari yargı yerlerinde çözülmesi gerekeceği görüşüyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Feridun TAŞKIN